

Jak je na tom ČR z hlediska výzkumu v oblasti veřejného zdraví?

Kateřina Ivanová – Ústav sociálního lékařství a zdravotní politiky
Lékařská fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

STEPS – PODPORA VÝZKUMU V OBLASTI VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ

1 Hlavní cíl:

Podpora výzkumu v oblasti veřejného zdraví ve spolupráci s občanskou společností

2 Hlavní vztahy :

**Výzkum a veřejné zdraví
Výzkum a občanská společnost**

3 Hlavní definice:

**Veřejné zdraví – veřejné zdravotnictví
Výzkum
Občanská společnost**

4 Hlavní problémy:

Mnoho oborů

Mnoho témat

Mnoho dimenzí

Mnoho aktérů

5 Hlavních otázek:

Co?

Proč?

Jak?

Kdo?

Kde?

První část přednášky:

Vztah výzkumu a veřejného zdraví

**Definice veřejného zdraví a veřejného
zdravotnictví**

Definice výzkumu

A odpověď na otázky

Co?

Proč?

Definice veřejného zdraví a veřejného zdravotnictví:

ZDRAVÍ - ? Definice WHO ?

Veřejný zájem a evropská priorita?

Veřejné zdraví – zdravotní stav populace, případně jednotlivých populačních skupin.

Veřejné zdravotnictví - interdisciplinární obor zabývající se zdravotním stavem populačních skupin nebo celé populace

Veřejné zdravotnictví je částí zdravotnického systému, která v zájmu státu a v mezích určité zdravotní politiky realizuje vůči populaci opatření, která mají vést ke zlepšení zdravotního stavu.

Veřejné zdravotnictví je věda zabývající se prevencí, prodlužováním života, podporou zdraví prostřednictvím organizovaného úsilí společnosti (WHO).

Podklady pro činnost veřejného zdravotnictví :

- znalost zdravotního stavu obyvatel, věk, pracovní,
- životní prostředí
- vyhovující (dostupná) síť zdravotnických zařízení
- dostatečné personální a technické vybavení
- finanční zajištění všech potřebných činností
- motivace ke zvyšování kvalifikace

a adekvátní výzkum, reflektující jak objektivní ukazatele podpory zdraví, tak subjektivní potřeby sociálních skupin

Definice výzkumu:

Systematický sběr empirických dat (tvrdých dat – kvantitativní výzkum či měkkých dat – kvalitativní výzkum) s cílem získat (nové vědomosti (základní výzkum) či nové řešení problému (aplikovaný výzkum) k určitému přesně vymezenému (adekvátnímu) tématu.

Co je adekvátní výzkumné téma pro veřejné zdraví?

2. konference evropského veřejného zdravotnictví
EUPHA– 12 přednášek v plenárních zasedáních a
70 paralelních jednání v sekcích = **82 témat**

Zásadní témata (1) – odpověď na otázku CO?:

- Vytváření zdravého životního prostředí
- Nárůst incidence astmatu, alergií, obezity a úrazů u dětí
- Motivace lidí ke zdravému životnímu stylu
- Vhodný informační systém, který by umožnil popsat stávající situaci a, hodnotit výsledky v jednotlivých oblastech
- Vliv sociálního statusu na zdraví
- Vliv dalších sociálních okolností na zdraví
- Vliv pracovních podmínek na zdraví
- Dostupnost zdravotnických služeb

Zásadní témata (2):

- Problematika násilí a jeho zdravotní důsledky (jedná se zejména o problematiku stresu, deprese, stavy úzkosti, u dětí poruchy vývoje)
- Problematika zdraví u nejohroženějších skupin (dětí, seniorů, menšiny, osoby sociálně exkludované)
- Přetrvávající rozdíly mezi státy EU v úrovni zdraví i poskytování zdravotnických služeb
- Studium národních systémů péče o zdraví
- Rozvoj společného evropského veřejného zdravotnictví
- Provázání rozvoje evropského veřejného zdravotnictví s budoucí orientací WHO v Evropě
- Odborná příprava specialistů v oblasti veřejného zdravotnictví

Zásadní témata (3):

- Vztah etiky a veřejného zdravotnictví
- Přetrvávající ekonomická krize a její vliv na zdraví
- Klimatické změny a jejich důsledky
- Epidemie chronických neinfekčních nemocí
- Spolupráce a koordinace všech sektorů a ministerstev
- Rozvoj partnerství zainteresovaných institucí
- **Soustavný rozvoj výzkumu**

Zásadní témata (3):

- Vztah etiky a veřejného zdravotnictví
- Přetrvávající ekonomická krize a její vliv na zdraví
- Klimatické změny a jejich důsledky
- Epidemie chronických neinfekčních nemocí
- Spolupráce a koordinace všech sektorů a ministerstev
- Rozvoj partnerství zainteresovaných institucí
- **Soustavný rozvoj výzkumu**

+++ tradiční oblasti veřejného zdravotnictví

- představí ve své knize Úvod do veřejného zdravotnictví Dr. Hana Janečková

**Jednotící základ všech témat - odpověď
na otázku PROČ?:**

**Dominantním cílem a smyslem péče o
zdraví je zdraví lidí, které je rovněž
základním kritériem kvality systému péče
o zdraví.**

**Řízení péče o zdraví je vysoce odborná
aktivita spočívající na vědeckých, stále
se doplňujících poznatcích, tak na
praktických soustavně hodnocených
odborných zkušenostech**

(z článku prof. Holčíka: Zdravotnictví v ČR, č. 1, 2010)

A to nelze bez reflexe potřeb občanské

Druhá část přednášky:

Vztah výzkumu a občanské společnosti

Definice občanské společnosti

a odpovědi na otázky

Jak?

Kdo?

Kde?

Definice občanské společnosti – Civil Society:

Pojem z oblasti politického myšlení snažící se odlišit sféru státu a politiky od sféry přirozeného sdružování lidí. (Jandourek, J. Sociologický slovník)

Cicero: podmínky charakterizující život v civilizované politické komunitě, slušnost, městský způsob života, **občanské partnerství**, občanský život, obchodní dovednosti.

Hegel: *pravé sjednocení*

Výzkum – základ znalostní společnosti:

Zpráva Evropské komise *Taking knowledge society seriously* (Felt, 2007) definovali dvě současné pojetí znalostní společnosti:

1. Režim ekonomie technovědných příslibů:

- Expertní znalosti
- Technologická high-tech řešení společenských problémů
- Aktivní role specializovaných institucí
- Pasivní (spotřebitelská) role občanské společnosti
- Důraz na ochranu duševního vlastnictví (např. patenty)
- Kvantitativní vykazatelnost - RIV

2. Režim kolektivního experimentování (angažovaný výzkum):

- Věnuje pozornost inovacím, které reagují na požadavky spotřebitelů a komunit
- Možná účast dotčených skupin, které se ve vztahu k dané problematice nacházejí ve specifickém vztahu (např. pacienti, zájmové skupiny, obyvatelé určité oblasti)
- Zahrnuje i low-tech inovace a sociální inovace
- Ochrana duševního vlastnictví má podobu, která neomezuje pohyb a využití vědění dalšími aktéry, ale zajišťuje pouze vystopovatelnost jejich původu a proměn
- Veřejná vykazatelnost a veřejná užitečnost

Oba režimy NEJSOU protikladné, pokud se doplňují. Stávají se protikladné, když je jeden režim prosazován jako jediná alternativa, jak lze o znalostní společnosti uvažovat – možnost koexistence je závislá na společenském kontextu (Felt, 2007 in Zelený kruh: Věda a nevládní organizace, 2009)

V ČR podpora prvního typu výzkumu - viz:

Národní politika výzkumu, vývoje a inovací na léta
2009 – 2014

Rada pro vědu a výzkum ČR

Zákon č. 130/2002 Sb. o podpoře výzkumu a vývoje

Zákon č. 110/2009 o podpoře výzkumu a vývoje

Zelená kniha výzkumu a vývoje – Technologické
centrum AV ČR

V oblasti veřejného zdravotnictví ty instituce, které se zabývaly i jiným než jen technokratickým výzkumem byly postupně rušeny:

Ústav sociálního lékařství při MZ ČR

Institut zdravotnické politiky a ekonomiky

Škola veřejného zdravotnictví (zrušena 2009)

Národní centrum ošetřovatelství a ostatních nelékařských oborů (omezena výzkumná část)

Hlavní tíha spočívá nyní **na akademických institucích**

----- ale angažovaný výzkum není oceňován,
není ekonomický přínos, nejsou „tvrdé výsledky v RIV“, **nutnost zdůraznění i „jiného impaktu“**
– **sociálního, environmentálního, kulturního**
– opět veřejná vykazatelnost

Veřejná vykazatelnost (tedy užitečnost definovaná i v jiných než ekonomických pojmech) je zásadní při výzkumech pro nevládní neziskové organizace (v ČR – občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy, církevní právnické osoby). Jsou nejsnadněji uchopitelnou (a nejviditelnější) součástí „občanské společnosti“. Tyto organizace jsou **schopny formulovat zájmy specifických skupin občanů vůči vědě a akademickým institucím a mají často i reálný potenciál se zapojit do výzkumných procesů.**

**Možné typy spolupráce:
Základní myšlenka – vtělení vědění
občanů o zdravém jednání (metoda
KAB)**

- **Výzkum zakotvený v komunitě**
- **Vědecké dílny**
- **Občanské poroty**
- **Konsenzuální konference**

Na závěr shrnutí řečeného:

Proč?

Co?

Jak?

Kdo?

Kde?